

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ ÜZERİNE ODAKLANAN YÜKSEK LİSANS VE DOKTORA TEZLERİ

Doç. Dr. Yasin ŞEHİTOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi İşletme Bölümü

Özet

Türk siyasi ve sosyal hayatının en önemli yapıtaşlarından biri olan Milliyetçi Hareket Partisi bugüne değin birçok araştırmanın konusu ola gelmiştir. Bu çalışmanın amacı ise bahsi geçen araştırmalar içerisinde Milliyetçi Hareket Partisine odaklanan, yüksek lisans ve doktora tezlerini incelemektir. Bu çerçevede tespit edilen 46 tez ile ilgili bazı temel sayısal veriler ortaya konmuş ve sonrasında bu tezler ayrı ayrı incelenerek temel olarak ele aldıkları konular ve amaçları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Milliyetçi Hareket Partisi, Türk siyaseti, üniversite, lisansüstü çalışma,

Giriş: Tezlerin Genel Görünümü

Çalışma kapsamında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi içerisinde yapılan tarama ile doğrudan Milliyetçi Hareket Partisine odaklanan 46 adet tez tespit edilmiştir. Yapılan taramada “Milliyetçi Hareket Partisi – MHP – Alparslan Türkeş ve Devlet Bahçeli” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Yapılan taramada adı

geçen anahtar kelimelerin ortaya konan tezin adında geçmesine ve tezin odak noktası olarak ele alınmasına dikkat edilmiştir. Tezlerin 7'si Doktora düzeyinde iken, 39'u Yüksek Lisans düzeyindedir. Tespit edilen tezlerin ilki 1991 yılında gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla tezler 1991-2018 yılları arasındadır. Tez yazarları incelendiğinde yazarların 19'unun kadın, 27'sinin erkek olduğu görülmüştür.

Tablo 1: Milliyetçi Hareket Partisine Üzerine Odaklanan Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Tez sayısı	Yıl	Tez sayısı	Yıl	Tez sayısı
1991	1	2001	5	2010	2
1992	0	2002	0	2011	0
1993	0	2003	1	2012	1
1994	0	2004	1	2013	3
1995	0	2005	1	2014	2
1996	1	2006	1	2015	3
1997	0	2007	1	2016	4
1999	2	2008	2	2017	6
2000	2	2009	3	2018	4

Tezlerin 40'ı Türkçe, 6'sı ise İngilizcedir. Bununla birlikte tezler 26 farklı üniversite bünyesinde gerçekleştirilmiş olup sadece 1'i yurt dışı diğerleri Türk üniversitelerinde tamamlanmıştır. Tezlerin yapıldığı üniversiteler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2: Milliyetçi Hareket Partisi Üzerine Odaklanan Yüksek Lisans - Doktora Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite Adı	Tez Sayısı	Üniversite Adı	Tez Sayısı	Üniversite Adı	Tez Sayısı	Üniversite Adı	Tez Sayısı
Gazi	5	Orta Doğu Teknik	2	Erciyes	1	Sabancı	1
Selçuk	4	Bilkent	2	Sakarya	1	Fırat	1
Hacettepe	3	Cumhuriyet	2	Harran	1	Eskişehir Osmangazi	1
Ankara	3	Atatürk	2	Yeni Yüzyıl	1	Beykent	1
Süleyman Demirel	3	Atılım	2	Bilgi	1	İstanbul	1

Dokuz Eylül	3	Muğla Sıtkı Koçman	1	Akdeniz	1	Southern Illinois University	1
Kocaeli	2	Marmara	1				

Tezlerin ilgili oldukları bilimsel alanlara bakıldığında genel olarak siyasal bilimlerin ve iletişim bilimlerinin ağırlıklı olduğu söylenebilir. Detaylı bir incelemede öne çıkan çalışma alanları ise şunlardır;

- Milliyetçi Hareket Partisi siyasi tarihi
- Milliyetçi Hareket Partisi siyasal düşüncesi
- Milliyetçilik – Milli kimlik
- Propaganda Teknikleri
- Alparslan Türkeş
- Devlet Bahçeli
- Avrupa Birliği
- Küreselleşme
- Merkez sağ

Bununla beraber ortaya koyulan tezlerin 25'inde¹ Milliyetçi Hareket Partisi çalışmanın esas öznesi iken 21'inde diğer partilerle mukayeseli olarak ele alınmıştır.

Tezlerin Konuları ve Amaçları Çerçevesinde İncelenmesi

Bu bölümde Milliyetçi Hareket Partisine odaklanan 46 tez, yazarları tarafından belirtilen konuları ve amaçları çerçevesinde tek tek incelenecektir. Tezlerin literatür, yöntem ve sonuçları bağlamında incelenmesi başka çalışmaların konusu olabilir. Ancak bu çalışmanın ana hedeflerinden biride okuyucuya yapılan lisansüstü çalışmalar çerçevesinde bilgi sunmaktır. Bu sayede okuyucu ilgisini çeken tez veya tezlere derinlemesine odaklanabilir. İkinci bir hedef olarak ise Milliyetçi Hareket Partisine odaklanan bu tezlerin ilgilendikleri ana konular belirlenmiş olacak ve ileride yapılacak yeni çalışmalar için araştırmacılara üzerinde henüz durulmamış konular hakkında da yardımcı olabilecektir.

¹ Bu tezlerden 3'ü Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinden Milliyetçi Hareket Partisine siyasi tarih konulu tezlerdir.

Bazı tezler genellenebilir kavramlar üzerine odaklanırken bazı tezler belli zaman aralıkları üzerine odaklanmaktadır. Tarihsel seyir içerisinde olası değişimlerde göz alına alınarak tezler en eskiden günümüze yayınlanma tarihlerine göre incelenecektir. Bu çalışmanın ekinde her teze bir numara verilmiştir. Aşağıda tek tek yapılacak incelemelerde teze verilecek numara ekteki liste ile karşılaştırılabilir.

1. “Siyasi kültür ve sosyolojisinin bazı kavramları açısından Milliyetçi Hareket Partisi hareketinin kaynakları ve gelişimi” isimli 1991 yılında tamamlanan tez, siyasî kültür ve sosyolojinin bazı kavramları açısından MHP Hareketi’ni incelemeye çalışmıştır. MHP Hareketi beslediği tarihî, siyasî, ideolojik kaynakların ve gelişimine imkân veren sosyo-kültürel ve politik değişme süreçlerinin bir türevi olarak ele alınmıştır.

2. “Radikal milliyetçilik ve propaganda teknikleri: MHP örneği” isimli 1996 yılında tamamlanan tez, Türkiye’de gelişme kaydeden milliyetçilik akımının MHP örneğinde ivme kat edişinin toplumsal koşullarını ortaya koyarak, değişen koşullara uyarlanmada MHP’nin propagandasının nasıl etkilendiğini araştırmayı amaçlamıştır.

3. “Türk siyasi tarihinde Milliyetçi Hareket Partisi: Siyasi gelişimi, fikri kaynakları, teşkilatlanma modeli, 1965 – 1980” isimli 1999 yılında tamamlanan teze göre, Milliyetçilik kavramı Türk siyasi tarihine İttihat ve Terakki Partisi ile birlikte girmiş, milli mücadele döneminde aksiyon haline dönüşmüş, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda ise kurumlaşmıştır. Çalışma, Türk Siyasi Hayatında MHP’nin Tarihi Gelişimi, MHP’nin İdeolojisi ve Fikri Kaynakları ve 1965-1980 arası MHP’nin Teşkilat Yapısı çerçevesinde incelenmiştir.

4. “The Role and Influence of Nationalist Action Party in Turkish Political Life (Milliyetçi Hareket Partisi’nin Türk siyasal yaşamındaki rolü ve etkisi) isimli 1999 yılında tamamlanan tez, Milliyetçi Hareket Partisinin (MHP) Türk siyasal hayatındaki rolünü ve etkisini anlamayı ve açıklamayı amaçlamıştır. MHP’nin rolü ve etkisi onun köklerine, tarihine, stratejilerine ve ideolojisine göre ele alınmaktadır.

5. “Türk siyasal ve toplumsal yaşamında MHP’nin yeri ve kimliği” isimli 2000 yılında tamamlanan tez, Türk milliyetçiliğinin gelişim ve değişim sürecini teorik planda incelemeyi amaçlamaktadır. Değişim süreci boyunca Türk Milliyetçiliğinin ve ağırlıklı olarak MHP’nin kimliğini ortaya çıkarma gayretinde olan tez, konu ile ilgili kişilerle derinliğine mülakat yöntemi kullanırken ilgili, kitap, dergi, makale ve gazete yazılarını inceleyip yorumlanmaya çalışmaktadır.

6. “Bir siyasal ideoloji olarak milliyetçilik ve Türk siyasal hayatında kurumsallaşması: Milliyetçi Hareket Partisi örneği” isimli 2000 yılında tamamlanan tez, Türk Milliyetçiliğini tarihsel gelişme süreci içerisinde, toplumda ortak bir ulusal kimlik yaratılması yolunda önemli işlevi olan, değişik toplumsal yapılarda ulus-devletin kurulması ve yaşatılması noktasında geniş kitleleri etkileyen ve önemli siyasal sonuçların ortaya çıkmasına sebep olan bir ideoloji olarak görmektedir. Bu çerçevede de Türk Milliyetçiliği ve MHP'nin beraber ele alınarak çalışılması tezin temel amacıdır.

7. “MHP ve MHP'de Devlet Bahçeli Dönemi” isimli 2001 yılında tamamlanan tez, merhum Sn. Alparslan Türkeş'in vefatı sonrasında Genel Başkan olan Sn. Devlet Bahçeli'nin ilk yıllarını ve 1999 iktidarına giden yolda Türkiye ve MHP şartlarını kendi bakış açısıyla incelemektedir.

8. “Rethinking the Turkish center-right in 1990 s: Erosion or replacement? -The case of the nationalist action party” (1990'lı yıllarda Türk merkez sağını yeniden düşünmek: Erimemi yoksa kaymamı? - Milliyetçi Hareket Partisi'nin durumu-) isimli 2001 yılında tamamlanan tez, görece olarak 1990'lardaki seçim sonuçlarına göre Anavatan Partisi (ANAP) ve Doğruyol Partisi (DYP) gibi merkez sağ partilerin oylarında sürekli bir düşüş olduğunu, buna karşın Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Refah Partisi'nin (RP) oylarında bir artış olduğunu ve bu çerçevede de “Türk merkez sağ seçmeninin oylarının eridiğini mi veya kaydığını mı?” özellikle MHP üzerinde durarak açıklamaya çalışmaktadır.

9. “Cumhuriyet Dönemi Türk siyasi tarihinde Milliyetçi Hareket Partisi'nin yeri” isimli 2001 yılında tamamlanan tez, Millet Partisinin ve Cumhuriyetçi Millet Partisinin kuruluş aşamasını ele alarak çalışmaya başlamış, 1950 yılında Türkiye Köylü Partisi ile birleşerek Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisine giden süreci, MHP'sine dönüşümü, 80 ihtilali sonrası MÇP ve MÇP'nin yeniden MHP adını almasını tarihsel olarak detayları incelemeye çalışmıştır.

10. “Türk milliyetçiliğinin kökenleri ve Milliyetçi Hareket Partisi” isimli 2001 yılında tamamlanan tez, MHP'nin ideolojisi, Türk siyasi hayatındaki yeri ve kurulduğu günden bu yana ideolojik görünümünün evrilmesini incelenmiştir. Tarihsel olarak Türk milliyetçiliği inceleyen ve Osmanlıdan Cumhuriyete dönüşümde Türk Milliyetçiliğinin etkisine odaklanan tez tedricen 1999 seçimlerine kadar MHP'yi incelemekte ve o dönemin bazı mecraları tarafından sık sık dile getirilen “MHP değişti

mi?” sorusuna cevap aramakta ve basılı parti kaynaklarından yapılan inceleme ile MHP'nin değişmediğini iddia etmektedir.

11. “Türk siyasal yaşamında milliyetçilik öğretisi ve MHP'nin son zamanlardaki yükselişinin nedenleri” isimli 2001 yılında tamamlanan ve 1999 seçimlerinde alınan başarının ardından kaleme alınan tez, Türk siyasal yaşamında Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)'nin yükseliş koşullarını incelemektedir. Birinci kısımda milliyetçilik ile ilgili kavramlar, milliyetçilik kuramları, milliyetçiliğin tarihsel gelişimi incelenmiş ve ikinci kısımda da Türkiye'de milliyetçiliğe geçilmiştir. Bu bölümde ilk olarak, Türk milliyetçiliğinin doğuş koşulları anlatılmış, cumhuriyetin ilanına kadar gelinmiştir. Daha sonra, Türkiye'de milliyetçilik, 1923-1950, 1950-1990 ve 1990'dan günümüze kadar olmak üzere üç ayrı dönemde incelenmiştir. En son bölümde ise Türkiye'de milliyetçilik akımının özellikle MHP'nin yükseliş koşulları ve sebepleri anlatılmaya çalışılmıştır.

12. “Seçmenlerin motive edilmesinde siyasal afişlerin rolü: 1999 genel ve yerel seçimlerinde CHP ve MHP'nin kullanmış oldukları siyasal afişler örneği” isimli 2003 yılında tamamlanan tez, siyasal partilerin, seçim kampanyaları sırasında kullanmış oldukları siyasal afişlerdeki sloganlarında seçmenleri kendi lehine motive etmek amacıyla motivasyon kuramlarından yararlandığı teorik temelinden hareket ederek, bu bağlamda, çalışmayı üç ana bölümden oluşturmakta, birinci bölümünü, motivasyon kavramı ve kuramlarının incelenmesine, ikinci bölümünü, seçmen davranışlarına etki eden faktörler ve siyasal kampanyaların açıklanmasına, üçüncü bölümünü ise; MHP ve CHP'nin 18 Nisan 1999 Genel ve Yerel Seçimleri ile 3 Kasım 2002 Genel Seçimlerinde kullanmış oldukları siyasal afişlerin motivasyon kuramları çerçevesinde incelenmesine ayırmaktadır.

13. “The impacts of domestic and international dynamics on Turkish national identity: FP and MHP's approach to the European Union, 1999-2001 (Yerli ve uluslararası dinamiklerin Türk ulusal kimliği üzerindeki etkileri: FP ve MHP'nin Avrupa Birliği yaklaşımı, 1999-2001)” isimli 2004 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde tamamlanan tez, Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılma sürecindeki gelişiminin aşamalarını özellikle 1999'daki adaylık kabulünü ve 2001'deki ulusal programı MHP ve FP'nin bu sürece etkisi bağlamında araştırmıştır. Partilerin iskelet yapıları ve iskelet stratejileri kapsamındaki muhtemel değişiklikler analiz edilmiştir. Bu analiz için, içinde çağdaş siyaset sosyolojisi, sosyal hareketler ve çevre analizi teorileri barındıran toplumsal inşacı multi-paradigmatik yaklaşımdan

aydalanmıştır. Analizler için veriler partilerin resmi kaynaklarından (resmi programları, lider konuşmaları, medya demeçleri vb.) alınmıştır. MHP ve FP'nin bu yöndeki açıklamaları diğer siyasi partiler ve birbirleriyle olan çeşitli etkileşimleri kapsamında analiz edilmiştir. Çalışma AB üyeliği sürecinde bu iki politik faktörün (MHP ve FP) üyelik sürecinde destek olduğu ve olmadığı noktaları analiz etmek yapılmıştır. Bu analizler sonucunda MHP ve FP'nin stratejileri, partilerin Avrupa'ya entegre olma hususunda negatif tutum sergilediklerini açıklamaktadır.

14. "Dimensions of foreign policy change in Turkey: A comparative analysis of AKP Government and DSP-MHP-ANAP coalition (Türkiye'de dış politikanın boyutları: AKP Hükümeti ve DSP-MHP-ANAP koalisyonunun karşılaştırmalı analizi)" isimli 2005 yılında tamamlanan tez, Türk dış politikasının hassas konuları olarak nitelendirilen Ermeni meselesi, Kıbrıs sorunu, Türk-Yunan ilişkileri ve Avrupa Birliği ile ilişkiler gibi dış politika alanlarında son dönemlerde siyasi davranış değişikliklerinin söz konusu olduğu varsayımına dayanarak, Türk dış politikasındaki yeniden yapılandırma dinamiklerini incelemeye çalışmaktadır. Bu çerçevede 2005 yılı itibari ile AK Parti hükümeti ve bir önceki DSP-MHP-ANAP koalisyonunun dış politika aksiyonlarını karşılaştırmakta ve kıyaslamaktadır. Sonuç itibari ile de, muhalefetin ve kutuplaşmanın seviyesi ile karar alma sürecinin dış politika değişimi üzerinde hiç etki göstermediğini ve salt uluslararası faktörlerin dış politika değişimi için belirleyici olmadığını, ancak gelişmenin doğası ve aşamasına bağlı olarak anlamlı olabileceğini iddia etmektedir.

15. "The transformation of the nationalist ideology in Turkey: The Nationalist Action Party after the 1999 elections (Türkiye'de milliyetçi ideolojinin dönüşümü: 1999 seçimleri sonrasında Milliyetçi Hareket Partisi)" isimli 2006 yılında tamamlanan tez, 1999 ve 2002 seçimlerinde MHP'nin aldığı oy oranlarındaki değişimi milliyetçilik ideolojisi üzerinden anlamaya çalışmakta ve bu çerçevede milliyetçilik kavramını detayları ile inceleme iddiası taşımaktadır.

16. "1965-1969 yılları arasında Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi" isimli 2007 yılında tamamlanan tez, seçim sırasında kullanılan argümanlar ve seçimlerin seyrinin, hem demokratik kültürün gelişmişlik düzeyi, hem partinin bağlı olduğu iddia edilen ideolojinin etkisi altında olduğunu iddia etmektedir. Bu durum Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) özelinde de ayırt edilebilmektedir. 1965 Kongresi öncesinde milliyetçi ideoloji ile ilgili

diğer partilerden farklı olmayan CKMP'de, Türkeş'in liderlik koltuğuna oturması ile milliyetçi ideoloji partinin temel belirleyici özelliği haline gelmiştir. CKMP'nin milliyetçi bir parti olma yolunda ilerlediği bu süreç aynı zamanda Türkiye'de hızlı büyümenin yarattığı sosyal dengesizliklerin ve buna bağlı olarak sınıfsal bilincin, ideolojik saflaşmanın belirginleşmeye başladığı bir dönemdir. Bu değişim sürecinde toplumun yaşadığı gerilimler siyasi mücadeleye yansıdığı ölçüde partilerin ideolojik anlayışına da etki etmiştir. Sonuç olarak ise CKMP değerlendirilirken kendine özgü tarihsel koşullar dikkate alınmalı ve MHP'ye geçiş süreci bir süreklilik olarak okunmalıdır.

17. "3 Kasım 2002 genel seçimlerinde DSP, MHP, ANAP, CHP ve GP'nin seçim kampanyalarında kullandığı gazete reklamlarının incelenmesi" isimli 2008 yılında tamamlanan tez de, seçim kampanyalarında önemli bir yere sahip olan siyasal reklamların Türkiye'deki tarihsel gelişimi ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Çalışmanın kapsamında, 3 Kasım 2002 Genel Seçimlerinde ANAP, MHP, CHP, DSP ve GP'nin Hürriyet, Sabah, Cumhuriyet ve Türkiye Gazetelerinde kullanılan siyasal reklamları incelenmektedir. Çalışmada siyasal partiler, seçim kampanyaları ve Türkiye'deki siyasal reklamcılığın gelişimi doğrultusunda, 3 Kasım 2002 Genel Seçimlerinde ANAP, MHP, CHP, DSP ve GP'nin kullandığı gazete reklamlardaki stratejiler ve seçmen kitlesine ulaştırmak istedikleri mesajlar belirlenerek, siyasal partiler arasındaki farkların ortaya konması amaçlanmaktadır.

18. "Turkey and its relation to the European Union from a radical nationalist perspective: The Nationalist Action Party from the early 1990's until the present (Radikal milliyetçi bir perspektiften Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri: 1990'lardan bugüne Milliyetçi Hareket Partisi)" isimli 2008 yılında tamamlanan tez, milliyetçi perspektifin, Türkiye-AB ilişkileri konusunda 1990'lardan bu yan söylemini çözümleme iddiasındadır. AB, küreselleşme sürecinin bir aktörü olarak ele alınmıştır. Dolayısıyla çalışma daha geniş çerçevede Türkiye'deki milliyetçi perspektifin küreselleşme sürecindeki durumunu ortaya koymaya çalışmaktadır. Çalışmada milliyetçiliğin siyasi temsilcisi olarak Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) seçilmiştir. Partinin AB ile ilişkilere yönelik resmi söylemine odaklanılmıştır. Bu çerçevede, Parti'nin AB'yi, Türkiye-AB ilişkilerini, bu ilişkilerde Türkiye'nin konumunu, kendini ve diğer aktörleri nasıl algıladığı çözümlenmiştir. Söyleminde hangi temaların ön plana çıktığı analiz edilmiştir.

19. “Türkiye’de milliyetçilik ve kalkınma: Alparslan Türkeş’in çalışmaları ve günümüze etkileri” isimli 2009 yılında tamamlanan tez, Alparslan Türkeş’le biçimlenen MHP hareketi, genel olarak bir kitle hareketi olarak değerlendirildiğini ve MHP’nin içinde bulunduğu toplumsal bütün ve ortaya koyduğu programın içeriğinin göz ardı edildiğini iddia etmektedir.

20. “Parti içi demokrasi; CHP, MHP ve AK Parti” isimli 2009 yılında tamamlanan tez, parti içi demokrasi geleneğinin mevcut sorun alanlarıyla incelenmesini; oligarşinin tunç kanununun siyasi parti içinde oluşmasının nedenlerinin araştırılmasını, sorunların ve çatışmaların, parti tüzük ve programları dikkate alınarak parlamentodaki üç parti; AK Parti, CHP ve MHP özelinde derinlemesine incelenmesini konu almaktadır.

21. “Türk seçmen davranışı ve AK Parti, CHP, MHP’nin seçmen tabanları” isimli 2009 yılında tamamlanan tez de, seçmen davranışlarını etkileyen etmenler, değişen siyasi yelpazenin seçmen davranışlarında ne gibi etkiler yarattığı ve siyasete 2002 genel seçimleriyle katılan iktidar partisinin Türkiye’deki seçmen tabanını nasıl etkilediği ayrıntılı olarak incelenmektedir. Aynı zamanda 2002 ve 2007 genel seçimleriyle değişen siyasi dengelerin hangi partilere olumlu yansıdığı, seçmen tabanındaki bu oynamanın sebepleri ve en önemlisi parti tabanı hemen hemen tahmin edilen CHP ve MHP yanı sıra Türk siyasi hayatına yeni giren ve parti tabanı tam olarak bilinemeyen AK Partinin bu oy oranına nasıl ulaştığı, bu süreçte hangi partilerin seçmeninden oy alarak o partinin siyaset arenasından uzaklaşmasına yol açtığı ve değişen siyasi dengeler de ayrıntılarıyla ele alınmaya çalışılmıştır.

22. “Milliyetçi Hareket Partisi’nin halkla ilişkiler faaliyetleri ve iletişim stratejileri” isimli 2010 yılında tamamlanan tez de, Milliyetçi Hareket Partisi örneği üzerinden gidilerek, tarihsel analiz yöntemiyle dünden bugüne Halkla İlişkiler ve Tanıtım Faaliyetleri - Etkinlik Alanları ile izlenen İletişim Stratejilerinde ki gelişimler, yönelimler ve değişimler analiz edilmiştir. Sonuç olarak, özellikle 2000’li yıllarla birlikte, değişen sosyal-siyasal koşulların ve ilerleyen iletişim teknolojilerinin Milliyetçi Hareket Partisi’nin, halkla ilişkiler faaliyetlerine ve örgütleniş biçimlerine katkıları, pozitif kazanımları öne çıkan etkilerdir. Diğer yandan, bireylerin, inançlarına, tutum ve algılarına yansımaların görüldüğü geçmişten gelen, geleneksel motiflerle inşa edilmiş duyularının ve bu duyulara seslenen ideolojik içeriklerin, iletişim stratejilerinin oluşturulmasında dolaylı

etkiler yarattığı, iletişim eğrisinin kriz alarmı verdiği noktada, yardımcı kuvvet olarak konumlandırıldığı görülmektedir.

23. “Bir kimlik olarak milliyetçiliğin medya üzerinden inşası (MHP-DSP örneği)” isimli 2010 yılında tamamlanan tez, milliyetçilik siyasi kimliğinin medya üzerinden bir söylem olarak inşa edilmesini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaca yönelik olarak iki siyasi partinin milliyetçilik söylemi karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve medyada bu söylemlerin yer alma içeriği ve biçimi çözümlenmeye çalışılmıştır. 1999 ve 2002 genel seçimlerinde DSP ve MHP'nin kullandıkları milliyetçi söylemler söylem analizi yolu ile incelenmeye çalışılmış ve yorumlanmaya çalışılmıştır.

24. “2011 genel seçimlerindeki siyasi iletişim faaliyetleri: AKP, CHP, MHP örneği” isimli 2012 yılında tamamlanan tez, örnek olarak belirlenen siyasi partilerin, niteliklerini ve farklı yönlerini, seçim kampanyalarına hangi mesaj stratejileri ile hangi araçları kullanarak aktardığını tespit etme amaçındadır. Seçim kampanyalarındaki siyasi reklam faaliyetleri çalışmanın sınırlarını belirlemektedir. Siyaset felsefesi, siyasi iletişim ve Türk siyasi hayatı, analizlerin arka planını oluşturmakta ve kuramsal çerçeveyi çizmektedir. Çalışma, seçim kampanyası dönemindeki reklamları, betimleyici bir anlatımla aktarırken, içinde yaşanan zamanın karakteristiklerinin de analiz edilebildiği sonucuna varmıştır. Siyasette marka olmak ve kalıcı başarılar edinmek isteyenlerin, toplumu ve siyasetçileri birbirinden ayırmadan, bir bütün halinde değerlendirmesi, anlaması gerektiği düşünülmektedir.

25. “Siyasal iletişim aracı olarak seçim kampanyaları: Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisinin 2011 yılı genel seçim kampanyalarının gazete reklamları üzerinden analizi” isimli 2013 yılında tamamlanan tez, iktidar ve muhalefet partilerinin seçim kampanyaları ile seçim başarıları arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Tezin yöntemi karşılaştırmalı içerik analizidir. 2011 genel seçimlerinde AK Parti, CHP, MHP'nin kullandığı gazete reklamları incelenmiştir. Sonuç olarak kampanya gücü ile seçim başarısı arasındaki ilişkinin doğru orantılı olduğu iddia edilmektedir.

26. “Siyasal imaj oluşturmada fotoğraf: AK Parti, CHP ve MHP liderleri örneğinde” isimli 2013 yılında tamamlanan tez, siyasi seçimlerde etkili olan lider fotoğraflarının imaj oluşturma işlevini ortaya koymaktır. Bu amaçla çalışmada, siyasi iletişim süreci içinde lider imajlarının önem kazanmasına değinilerek, reklamın bileşenleri ve fotoğraf konusuna ayrıntılı olarak yer verilmektedir. Uygulama

bölümünde ise 2011 Genel Seçimlerinde AK Parti, CHP ve MHP'nin kullandığı lider fotoğraflı basın ilanları gösterge-bilimsel yöntemle çözümlenmiştir. Çözümleme sonuçlarına göre görsel kültürün vazgeçilmez bir unsuru olan fotoğraf, imaj oluşturmada etkili bir faktör olmaktadır. Bununla birlikte seçmen tercihlerini etkilemeye yönelik hazırlanan siyasal kampanyalarda da lider imajlarının oluşturulmasında ve pekiştirilmesinde fotoğrafın oldukça etkili bir faktör olduğu görülmüştür.

27. "Türkiye'de oy verme davranışı: MHP örneği" isimli 2013 yılında tamamlanan tez de, Milliyetçi Hareket Partisi'ne oy verme eğiliminde olan seçmenlerin oy verme davranışlarıyla ilgili bir model ortaya konulmuştur. Model, Sosyo-Ekonomik Faktörler, İdeoloji Dindarlık, İslamcılık, Muhafazakârlık, Milliyetçilik, Medya Takibi ve Sorunlar değişkenlerine bağlı olarak tasarlanmıştır. Çalışma kapsamında teorik arka planda bahsedilen konularla, modelin analizlerinden sonra ortaya çıkan sonuçların uyum içerisinde olduğu iddia edilmektedir.

28. "Siyasal iletişimde milliyetçilik MHP ve BDP'nin çözüm sürecine ilişkin söylemlerinin yazılı basında sunumu" isimli 2014 yılında tamamlanan tez, siyaset, iletişim, milliyetçilik üçgeninde (yazarın ifadelendirmesi ile) Kürt sorununun çözüme kavuşturulması noktasında öne sürülen fikirleri değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

29. "Küreselleşme sürecine Türkiye'deki sağ siyasi partilerin uyumu: AK Parti ve MHP örnekleri" isimli 2014 yılında tamamlanan tezin temel konusu, küreselleşmenin Türkiye'deki sağ siyasi partilere etkileri olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, tez de, Türkiye'deki sağ siyasi partilerin 1980'lerden sonra küreselleşme ile birlikte yaşadıkları ya da tam olarak yaşayamadıkları dönüşüm sürecinin küresel siyasi sistemle uyumlu olup olmama durumunun değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Çalışmanın Türkiye'nin sağ siyaseti temsil eden, seçim barajını (%10) geçerek mecliste yer alan ve birçok açıdan benzer tabana sahip iki siyasi partisi olan AK Parti ve MHP örnekleri üzerinden yapılmasıyla, bu iki partinin küresel siyasi sistemle uyum süreçlerinin, siyasi partilerin tabanları ile olan uyum süreçlerinin birbirlerini yansıtıp yansıtmadıklarının görülmesi hedeflenmiştir.

30. "Türkiye'de kadınların kurumsal siyasete katılımı: Siyasi tarihinde geldiğimiz noktaya CHP ve MHP penceresinden bakış" isimli 2015 yılında tamamlanan tez, Türkiye'de kadınların kurumsal ya da parlamenter siyaset alanında geldiği noktayı ortaya koyabilmek için Cumhuriyet Halk Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi üst düzey

yöneticilerinin bakış açılarını irdelemiştir. Cumhuriyet Halk Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi içinde karar organlarında yer alan üyelerin; kadın kollarına, kadınların siyasette yeterince yer alamamasına, kadın kotasına, toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan engellere bakış açıları ile bu sorunlara ilişkin değerlendirmeleri incelenmiştir.

31. “Türkiye’de siyasi partilerin milli kimlik algısı: AKP, CHP, MHP örneği” isimli 2015 yılında tamamlanan teze göre, son dönem Türk politikasının baskın karakterleri olan AK Parti, CHP ve MHP de iktidar ve egemenlik mücadelelerinde, söylemlerinde, seçim propagandalarında, politika bağlamında izledikleri yol haritalarında milli kimlik ve inşa araçlarına öncelikli yer vermektedirler. Çalışmada bu strateji ve araçların neler olduğu saptandıktan sonra, söz konusu üç siyasi parti kapsamında nasıl kullanıldığına dair örnekler sunulmuş ve tarihsel süreçte partilerin Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar milli kimlik adına izlediği yol haritası oluşturulmaya çalışılmıştır. Küreselleşme olgusunun değiştirmeye başladığı koşullar karşısında ulus devlet ve milli kimliğin akıbetinin ne olacağı tartışılan önemli konulardan biri olmuştur. Bu çalışmada, milli kimliğin etkisini yitireceği hatta ortadan kalkacağına yönelik düşüncelerin aksine, hayatımızın her alanına nüfuz etmiş olan milli kimliğin ve ulus devletin varlığını, belki yeniden yapılanarak ve yeni roller üstlenerek fakat her zaman devam ettireceği yönündeki düşünce desteklenmiştir.

32. “Siyasal iletişim ve TV reklamları: 30 Mart 2014 Yerel Seçimlerinde AKP, CHP ve MHP’nin televizyon reklamlarının içerik analizi” isimli 2015 yılında tamamlanan teze göre, kitle iletişim araçlarının, sosyal toplumu oluşturan bireyler üzerinde, özellikle seçmen/izleyici kararlarına yönelik güçlü etkilere sahip olduğu gerçeğinin fark edilmesiyle birlikte; etkin ve etkili olması açısından özellikle televizyon siyasal kampanyaların vazgeçilmezi olmuştur. AK Parti’nin siyaset sahnesine girişiyle birlikte televizyon reklamları Türk siyasetinde daha sık kullanılan bir seçim kampanyası aracı olmaya başlamıştır. Bu bağlamda çalışmada, siyasal iletişimin genel hatları irdelenmiş ve iletişim kavramları genel hatlarıyla açıklanmış, kitle iletişim araçlarında reklam olgusu ve televizyon reklamcılığı ön plana çıkartılarak bu alanın siyasetle olan ilişkisi anlatılmaya çalışılmıştır. Ek olarak siyasi partilerin genel performansları ele alınmış, dünyada ve Türkiye’deki siyasi ortam genel hatlarıyla incelenmiştir. Ayrıca AK Partinin ortaya çıkış yılı olan 2002 genel seçimlerinden sonra gerçekleştirilen 2004, 2009 ve 2014 yerel seçim sonuçları karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonuç kısmı ise AK Parti, CHP ve MHP’nin

televizyon reklamlarının izleyici üzerindeki etkilerini alımlama tekniğiyle ölçme ve reklamların içerik analizinin yapılmasından oluşmaktadır.

33. “Ülkücü harekette bölünme: Milliyetçi Hareket Partisi ve Büyük Birlik Partisi” isimli 2016 yılında tamamlanan tez, Ülkücü Harekette 1992 yılında yaşanan bölünmeyi derinlemesine araştırarak nedenlerini ve sonuçlarını incelemektedir. İlk bölümde, milletlerin ve milliyetçilik ideolojisinin doğuşu ele alınmış, bu bağlamda ulusların doğum tarihine yönelik yaklaşımlar incelenmiştir. Daha sonra, milliyetçi hareketlerin sınıflandırılması yapılmış ve Türk milliyetçiliğinin hangi kategoriye dâhil edilebileceği tartışılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise Türk milliyetçiliğinin doğuşu araştırılmış, Osmanlı döneminde ortaya çıkan Türkçülük hareketlerinin zamanla Ülkücü Harekete dönüşü incelenmiştir. Üçüncü bölümde, 12 Eylül Darbesinin Ülkücü Harekete etkileri tartışılmıştır. Üçüncü bölümde, Ülkücü Harekette yaşanan iç tartışmalar, bölünme süreci ve Büyük Birlik Partisi’nin (BBP) kuruluşu araştırılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise BBP ile Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) arasındaki farklar incelenmiş, BBP’nin sandıktaki performansı ele alınmış ayrıca BBP’nin kullandığı farklı söylemin hayata geçip geçmediği tartışılmıştır.

34. “Siyasal iletişim sürecinde propaganda ve siyasal reklam: 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde Milliyetçi Hareket Partisi gazete reklamlarının analizi” isimli 2016 yılında tamamlanan tez de, siyasal iletişim bağlamında siyasal seçim sürecinde propaganda ve siyasal reklamın etkinliği ele alınmış, siyasal reklam ve propaganda kavramları kapsamında Milliyetçi Hareket Partisi’nin 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde kullanmış olduğu ve ulusal gazetelerde yayınlanan reklam afişleri analiz edilmiştir. Çalışmada reklam afişleri incelenerek seçmene verilmek istenen mesajlar analiz edilmiş ve reklam afişlerinin bir önceki ve bir sonraki genel seçimlerde kullanılan reklam afişleri ile arasındaki anlamsal farklılık belirlenerek, MHP’nin 7 Haziran seçimlerinde almış olduğu oy oranı ile seçim kampanyaları kapsamındaki reklam afişleri ilişkilendirilmiştir.

35. “Türkiye’de seçim dönemlerinde siyasi reklamlar: 2011-2014 seçimlerinde televizyonlarda yayınlanan AK Parti, CHP, MHP ve HDP siyasi reklamları analizi” isimli 2016 yılında tamamlanan tez de, mecliste grubu bulunan AK Parti, CHP, MHP ve HDP’nin 2011 genel seçimlerinde ve 2014 yerel seçimlerinde televizyonlarda yayınlanan siyasi reklamları gösterge-bilim yöntemiyle analiz edilmiştir.

36. “Batı'nın Türkiye üzerindeki siyasi etkisine yönelik iki söylem örneği: bir MHP-BDP/HDP karşılaştırması” isimli 2016 yılında tamamlanan tez de, Batı'yı temsil ettiği varsayılan ABD ve AB esas dış aktörler olarak kabul edilmiş ve bu aktörlerden gelen görüşlere, politika girdilerine karşı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yer alan MHP ve BDP/HDP'nin tepkileri, yaklaşımları analiz edilmeye çalışılmıştır. Tarafların tepkilerini, hem daha güncel hem de daha evrensel değerler içerisinde inceleyebilmek için Türkiye'nin iç ve dış politikasında öne çıkmaları sebebiyle önemli görülen ve gündemde daha çok yer işgal eden konulara ağırlık verilmiştir. Tarafların AB ve ABD'yi model olarak kabul edip etmedikleri, böyle bir model ya da kanaat önderliği mevcut ise bunun hangi alanları kapsadığı, hangi noktalarda ve ne derece Batı'dan destek beklendiği, sorunların çözümü için tarafların önerilerinin neleri kapsadığı, bu doğrultudaki ortak ve farklı yönlerinin neler olduğu, Batı'nın evrensel kriterlerinin çözümlerde ne kadar etkili olabileceği ve tarafların bu kriterlere olan güveni, bağlılıkları, çözüme dair görülen engeller sorgulanmaya çalışılmıştır.

37. “Türkiye'de siyasal parti liderlerinin “Twitter” kullanma biçimleri üzerine bir inceleme: AKP-CHP-MHP-HDP örnekleri” isimli 2017 yılında tamamlanan tez, Türkiye'de siyasal parti liderlerinin sosyal medya “twitter” kullanma biçimleri üzerine bir inceleme, AKP, CHP, MHP ve HDP örnekleri araştırması kapsamında kullanılan nicel incelemeler üzerine bir değerlendirme içermektedir. Çalışmada, sosyal medya ortamlarından Twitter da Türkiye'de siyasi parti liderlerinin 7 Haziran ve 1 Kasım 2015 genel seçimlerinde Twitter kullanma biçimleri incelenmektedir. Bu amaçla Twitter da resmi hesaplar incelenmek üzere nicel içerik çözümlemesi yapılmıştır. 7 Haziran ve 1 Kasım 2015 genel seçimleri ele alınmış AKP, CHP, MHP ve HDP liderlerinin seçim süresinde Twitter paylaşımları incelenmiştir.

38. “Parti ideolojisi ve sosyolojisi temelinde Milliyetçi Hareket Partisi” isimli 2017 yılında tamamlanan teze göre, Cumhuriyet'in ilk yıllarında devlet eliyle yapılan milliyetçilik çalışmaları, çok partili döneme geçiş ile sivil toplum örgütleri ve nihayet siyasi partiler aracılığıyla temsil edilmeye başlamıştır. Siyasi partiler sürecinde ise 1969 yılında kurulan MHP, kuruluşundan günümüze siyasetteki etkin partilerden biri olmuştur ve Türkiye Cumhuriyeti'nde ki en önemli milliyetçi parti konumundadır. Bu partinin kuruluşundan günümüze geçirdiği gelişim ve dönüşüm sürecinin incelendiği çalışmada, partinin dinamiklerini ve son olarak MHP'de aktif siyaset yapan siyasetçilerin,

tercihlerini etkileyen etmenler, belirlenen gözlem gurubu ile yapılan söyleşiler aracılığıyla tahlil edilmeye çalışılmıştır.

39. "Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinden Milliyetçi Hareket Partisine tarihsel süreç, ideoloji ve politika (1960-1969)" isimli 2017 yılında tamamlanan tez, 1960-1969 yılları arasında Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinden Milliyetçi Hareket Partisine giden süreci tüm tarihi hadiseleri ayrıntıları ile inceleyerek aktarmıştır.

40. "Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2017 Anayasa Referandumu süresi boyunca sosyal medyada kullanmış olduğu iletişim dilinin incelenmesi" isimli 2017 yılında tamamlanan tez, iletişim kavramı, siyasal iletişim kavramı, sosyal medya, sosyal medya ve siyasal iletişim birlikteliğinin önemi, sosyal medya ve siyasal iletişim örnekleri, referandum kavramı, Türkiye'de ve Dünya'da referandum örnekleri Milliyetçi Hareket Partisi'nin tarihçesi, Milliyetçi Hareket Partisi'nin siyasi bir parti olarak referandum sürecince ki önemi, MHP'nin referandum öncesi, referandum süreci ve referandum sonrası sosyal medyada kullanmış olduğu iletişim dili modelini söylem analizi yöntemi ile incelerken; aynı süreçte Milliyetçi Hareket Partisi Genel Merkezi ve Milliyetçi Hareket Partisi İstanbul İl Başkanlığı'nda gözlem sonucu, tarihsel ve kuramsal çerçevede Milliyetçi Hareket Partisi'nin anayasa referandumuna neden "EVET" dediğini izleyici etnografik çalışma yöntemini kullanarak ele almaya çalışmaktadır.

41. "1970'lerden günümüze Türk milliyetçiliğinin İslam'la bütünleşme sürecinde milliyetçi hareket partisi" isimli 2017 yılında tamamlanan tez, Türk Milliyetçiliğinin İslam ile bütünleşmesi ve MHP'nin bu süreci nasıl şekillendirdiğini inceleme iddiasındadır.

42. "1999-2002 DSP-MHP-ANAP Koalisyon Hükümeti ile 2002-2007 arası AK Parti hükümetlerinin AB politikalarının Kopenhag Kriterleri çerçevesinde incelenmesi" isimli 2017 yılında tamamlanan tez de, Türkiye Cumhuriyeti'nin 1950'li yılların sonlarından günümüze kadar içerisinde bulunduğu Avrupa Birliği üyelik sürecinin en önemli iki kritik döneminde Kopenhag Kriterleri çerçevesinde kat edilen mesafe incelenmiştir. Çalışmaya konu edilen iki dönem içerisinde Avrupa Birliği yolunda yapılan uygulamalara bakıldığında birbirlerine benzer yönlerin olduğu gibi farklı yönlerin de olduğu tespit edilmiştir.

43. "Siyasal sosyalleşmeyi etkileyen faktörler (Konya ili CHP-MHP-AK Parti üyeleri örneği)" isimli 2018 yılında tamamlanan tez de, Konya ilinde Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) üyelerinin, siyasal sosyalleşmelerinde kurumsal ve çevresel faktörler dikkate alınarak

birbirleri ile benzeyen ve farklılaşan yönlerinin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Çalışmanın sonunda aile kurumunun, her üç parti üyesi bireylerin siyasal sosyalleşmelerinde önemli bir etkiye sahip olduğu; ancak eğitim, din, arkadaş grubu ve çevre ile kitle iletişim araçlarının etkisinin farklı parti üyelerine göre çeşitli etkilere neden olduğu ortaya çıkarılmıştır.

44. "Siyasi partilerin halkla ilişkileri: AK Parti, CHP, MHP örneği" isimli 2018 yılında tamamlanan tez de kavram olarak "Siyasi Partiler" ve "Halkla İlişkiler" üzerinde durulmuş ve siyasi partilerin bu alanda neler yaptığı üç parti üzerinden değerlendirilmiştir. Partiler bağlamında partilerin hangi kuruluşlarla halkla ilişkilere hizmet ettiği saptanmıştır. Bu kuruluşların yerel yöneticileri ile görüşmeler de yapılmıştır. Partilerin seçtikleri halkla ilişkiler modeli üzerinde durulmuş ve eksiklikleri belirtilmiştir.

45. "Doktrin ve lider ekseninde Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinin Milliyetçi Hareket Partisine dönüşümü" isimli 2018 yılında tamamlanan tezin ana konusu, Türk siyasal yaşamında son derece önemli bir noktayı teşkil eden Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinin Milliyetçi Hareket Partisine dönüşümüdür. İki siyasal parti arasındaki dönüşüm; doktrin ve liderin merkez alındığı bir bakış açısıyla incelenmiştir. Bu açıdan karşılaştırmalı bir analiz yöntemi de benimsenmiştir. Tezin konusu ve içeriği, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi ile sınırlıdır. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinin Milliyetçi Hareket Partisine dönüşümü ise doğrudan lider ve doktrin ekseninde değerlendirilmiştir. Tezin temel sorusu, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinin Milliyetçi Hareket Partisine dönüşümünde liderin ve doktrinin ne kadar etkili olduğudur. Çalışmada siyasal söylemler, parti programları ve özellikle gazetelerde yer alan haberler değerlendirilerek, bu sürecin nasıl gerçekleştiği ve gerçekleşmesinde hangi faktörlerin baskın olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

46. "Siyasal liderlik ve 1965 - 1980 döneminde Alparslan Türkeş" isimli 2018 yılında tamamlanan tez, Alparslan Türkeş'in siyasal hayatta 1965-1980 yılları arasındaki faaliyetlerini siyasal liderlik teorik çerçevesi etrafında incelenmeye çalışmıştır. Türkeş'in siyasal liderlik özelliklerini değerlendirebilmek adına 1965-1980 yılları arasındaki Türk siyasal hayatının önemli konularına temas edilerek o günlerin siyaset ortamı doğrultusunda analizler yapılmıştır. Türkeş farklı liderlik yaklaşımlarının özelliklerini taşıyan bir lider olsa da;

"karizmatik, otoriter, paternalist" özelliklerin daha baskın olduğu bir "siyasal lider" algısıyla takipçilerde yer edinmiştir.

Sonuç

Milliyetçi Hareket Partisi üzerine odaklanan toplam 47 tezin ilgili olduğu temel disiplinler siyaset ve iletişim bilimleridir. Bir siyasi parti ile ilgili yapılmış bilimsel araştırmaların bu iki temel disipline yönelik olması beklenen bir durumdur. Bununla beraber siyaset bilimi çerçevesinde yapılan araştırmalarda uluslararası ilişkiler ve tarih disiplinlerinin de etkisi görülmektedir. Yapılan bu çalışmanın sonucu olarak araştırmacılara öncelikli olarak şu disiplinlere yönelmeleri veya yüksek lisans/doktora öğrencilerini yönlendirmeleri tavsiye edilebilir.

- Milliyetçi Hareket Partisinin ekonomik görüşü
- Milliyetçi Hareket Partisinin sağlık, eğitim ve diğer sosyo kültürel sorunlara ilişkin politikaları
- Milliyetçi Hareket Partisinin gençlik politikaları vb.
- Milliyetçi Hareket Partisine oy veren seçmenlerin tutum ve davranışlarını sosyal psikoloji disiplini ile incelenmesi.

Bununla birlikte ortaya konan bazı çalışmaların mukayeseli olarak yapılması olumlu bir gelişmedir. AK Parti ve CHP ile mukayeselenen çalışmalar bir perspektif sunmakla birlikte gelecekteki çalışmaların Batı ve Doğu ülkelerinin önemli partileri ile de mukayese edilmesi faydalı olacaktır.